

çifte

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü

XX. KAZI SONUÇLARI TOPLANTISI
I.CİLT

(25 – 29 Mayıs 1998 – Tarsus)

AŞIKLI HÖYÜK KAZISI 1997

Ufuk ESİN, Savaş HARMANKAYA

1
2

AYRIBASIM

ANKARA 1999

AŞIKLI HÖYÜK KAZISI 1997

Ufuk ESİN*
Savaş HARMANKAYA

1. GİRİŞ

Aşıklı Höyük Kurtarma Kazısı (Aksaray ili, Kızılkaya Köyü), 1997 yılında 1 Temmuz - 13 Ağustos tarihleri arasında yapılmıştır. Aşıklı Kazısı, Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA), İ.Ü. Rektörlüğü Araştırma Fonu (AF Proje No: 994/090597), İ.Ü. Edebiyat Fakültesi tarafından desteklenmiştir.

Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ni Aşıklı Kazısı'nda Denizli Müzesi araştırmacılarından Arkeolog Hande Özkan temsil etmiştir. Kazı ekibi bu yıl başkanla birlikte yardımcı başkan olarak Yrd. Doç. Dr. Savaş Harmankaya, obsidiyen alet endüstrisi uzmanı Doç. Dr. Nur Balkan-Athı, Uzman Arkeolog Sema Baykan, Alan Mimarı Güneş Duru, Fotoğrafçı Burak Çelikoba, açma başları Arkeolog Nilgün Dede, Gülay Sert, Banu Öksüz, atölye yöneticisi Arkeolog Semra Yıldırım, lisans öğrencilerinden açma başı ve atölye yardımcıları Merve Andaç, Sema Duran, Esra Beşiroğlu, Yasemin Yılmaz, Münise Kaya, Fransız öğrencilerden Marie Desmouliére, Marie Loriot'dan oluşmuştur.

Arkeobotani uzmanımız Dr. Henk Woltring, Arkeolog Ceren Soylu, yüksek lisans öğrencilerimizden Çiler Altınbilek, Güner Coşkunsu, lisans öğrencilerimizden Muhammed Öztürk, Birecik Kazısı üyelerinden Dr. Kenneth Boden, TÜBA ve TÜBİTAK üyesi Prof. Dr. Sayın Ali Alpar ve ailesi, Porsuk, Güvercinkaya, Musular kazı ekipleri, Dr. Udo Hirsch ve ailesi, Prof. Dr. Ruth Mayer Opifficius kısa bir süre için kazımızı ziyaret etmişlerdir. Dr. Wendy Mathews'un gene kısa süreli ziyaretinden yararlanılarak taban ve ocaklılardan Cambridge Üniversitesi'nde mikro-morfolojik analizleri yapılmak üzere toprak ve taban örnekleri alınmıştır.

Başta temsilcimiz olmak üzere son derece özverili çalışmalarından ötürü tüm kazı ekibimize, Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nde-

* Prof. Dr. Ufuk ESİN, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Prehistorya Anabilim Dalı, Beyazıt, 34459 İSTANBUL.

Yrd. Doç. Dr. Savaş HARMANKAYA, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Prehistorya Anabilim Dalı, Beyazıt, 34459 İSTANBUL.

ki meslektaşlarımıza, TÜBA Başkanlığı'na, İ.Ü. Rektörlüğü Araştırma Fonu'na ve Yürüttüçü Sekreteri Prof. Dr. Sayın Engin Bermek'e Edebiyat Fakültesi Dekanlığı ve yönetim kuruluna, Aksaray ili yöneticilerinin tümüne, özellikle Vali Sayın Cahit Kıracı'a, Vali Yardımcıları Sayın Ali Çağlar, Halis Peker, Hüseyin Demirciler'e, Belediye Başkanı Sayın Ahmet Er'e, Gülağaç Kaymakamı Sayın Gülistan Yiğit'e, Belediye Başkanı Sayın Cavit Hoca'ya, Kültür Müdürü Sayın Ruhi Özkanlı'ya, Arkeoloji Müzesi Müdürü Sayın Muhsin Endoğru'ya, müze araştırmacılarından Sayın Demet Kara ve Fariz Demir'e, kazımıza karşı gösterdikleri ilgi, her türlü yardım ve katkılardan dolayı en içten teşekkürlerimizi sunarız.

Tatil günlerinde kazı ekibimiz Köşk Höyük, Acem Höyük, Musular, Güvercinkaya kazılarına, İhlara Vadisi, Göreme ve Nevşehir Müzesi'ne inceleme gezileri yapmıştır.

2. KAZI STRATEJİSİ VE UYGULAMA

1997 yılı kazılarında başlıca aşağıdaki sorunlara eğilinmesi öngörülmüştür:

1. Aşıklı Höyük'ün kuzeyindeki 4 G-H basamaklı açmalarında 3. kültür tabakasının kazılması. Bu tabakaya ait kültür verileri ile 2. tabakanın en üst yatağı evrelerindeki kültür verilerinin karşılaştırılması. Bunun için höyüğün güney yamacında yeni bir basamaklı açmaya başlanması (Resim: 1, 3, 8, 9; 4 G-H ve 13 S-T açmaları).

2. Belirli mekanlarda toplumsal yaşama ait faaliyetlerin belirlenmesi için 1x1 metrekarelik alanlarda eğer varsa, buluntu yoğunluklarının belgelenmesi (Resim: 1, 2; 7-8 N-O açmaları).

3. Aşıklı'nın doğusundaki çevre duvarı ile onun kuşattığı ve batısında kalan esas yerleşme ile olan ilişkisinin daha belirgin hale getirilmesi. Bunun için çevre duvarının daha güneye ve batıya doğru olan açmalarada takip edilmesinin sağlanması (Resim: 1, 2, 4; 11-12 K-L açmaları).

4. Aşıklı'da yakın gelecekte bir açık hava müzesinin oluşturulabilmesi amacıyla ilk ön çalışmaların yapılmasına başlanması (Resim: 2; krş. Esin 1998, 100-101, figs. 1-3).

Yukarıda belirtilen ilkeler doğrultusunda Aşıklı'da 4 G-H, 11-12 L, 7-8 N-O ve 9 N-O açmalarında çalışılması kararlaştırılmıştır (Resim: 1).

3. KAZI

Daha önceki yıllarda Akeramik Neolitik Dönem'e tarihlenen Aşıklı'da yapılmış kazı ve yayınlar çerçevesinde (Bkz. ekteki Aşıklı Yayın Listesi; Esin 1996; 1998), 1997 yılında, höyükte yaklaşık 627 metrekarelik bir alanda kazılar yoğunlaştırılmış, eski açmalarada da bir kazı mevsiminden diğer kazı mevsimine kadar olan süre içinde iklim koşulları ve erozyon nedeniyle aşınarak açmaları kaplayan kalın dolgu toprağının temizlenmesi gerekmıştır (Resim: 1, 2).

Stratigrafisinin takip edildiği 4 G-H açmalarında 4 G 2-10/a-e, 4 H 2-10/d-k plankarelereinde 84.87 metrekarelik bir alanda çalışılmış, 11-12 L açmalarından 11 L'de 2-9/b-i karelerinin kazılmasına karşın, 12 L'de 2-9/b-e karelerinde daha küçük bir alanda araştırmalar yoğunlaştırılmıştır (Resim: 1, 2). Böylece

çevre duvarının takip edildiği höyükün doğusundaki bu kesimde toplam (64+32) 96 metrekarelik bir alan daha gün ışığına çıkarılmıştır (Resim: 1, 2).

Höyükün yaklaşık ortalarında yer alan 9 N açmasında 2-9/b-k, 9 O açmasında 2-9/a-i kareleri olmak üzere (72+72) 144 metrekarelik bir bölümde yüzey toprağı kaldırılmış, 7 N-O açmalarından 7 N' de 2-9/f-k, ve 7 O'da 2-9/a-e plan-karelerinde (40+40) 80 metrekarelik bir bölümde kazı sürdürülüştür (Resim: 1, 2). Buna koşut olarak 8 N açmasında 2-9/b-k ve 8 O açmasında da 2-9/a-i karelerinde toplam 144 metrekarelik bir alan açılmıştır (Resim: 1, 2). Höyükün güney yamacı sınırında yer alan 13 S açmasında ise 2-9/b-k ve 13 T'de de 2-6/a karelerini içeren (72+6) 78 metrekarelik bir bölüm kazılmıştır (Resim: 1, 2).

3.1. 4 G-H Basamaklı Açımları (Resim: 1, 3)

1996 yılında bu açmalarda 3. tabakaya varılmış, ancak 3. tabakanın kazılmasına henüz başlanamamıştı (Resim: 2, 3; Esin 1996; 1998).

Kuzeydeki bu basamaklı açmalarda höyük yüzeyinden yaklaşık -7.33 m. derinlikten itibaren 3. tabakada çöplük/atölye dolgusu içinde 3a yapı evresine ait TR mekanı kaldırıldıktan sonra daha eski olan 3b ve 3c yapı evrelerine ait mekanlar gün ışığına çıkarılmıştır (Resim: 2, 3). Bir atölye/çöplük niteliğindeki ve açmayı hemen hemen kaplayan SS mekanı en son olarak 3a yapı evresinde kullanılmış olmalıdır. SS'nin içine 3b yapı evresinde birçok mekanın oturtıldığı görülmektedir. Bunlar açma batı duvarına bitişik olarak kuzeyden güneye doğru yer almışlardır. Bir kısmı oda şeklinde, bir kısmı da avlu veya geçit şeklindedir. Kuzeyden güneye sırasıyla:

UM, onun dar avlusuna UL, ikisinin güneyinde dar bir geçit niteliğindeki UT ve iki gözlü bir yapı olan TU ve TT ile gene onların güneyindeki dar bir aralıktan sonra güneybatı köşede yer alan UJ mekanı 3b yapı evresine aittir (Resim: 2, 3).

Açımların ortalarında ise 3c yapı evresine ait dörtgen planlı, büyük UN mekanının olası duvarlarının izleri görülmüştür (Resim: 2, 3). Bu yapı evresi sırasında Melendiz Nehri'nin kuzeyden güneye doğru taşıdığı ve buradaki mekanları da tahrif ettiği izlenimi edinilmiştir. Çünkü açmaların kuzeybatısından açma içlerine doğru sarı renkli bir kil ve mil dolgusu damarlar şeklinde yayılmaktadır. Buna karşılık açmaların batısında ve doğusunda daha eski yapı evrelerine ait kerpiç mekanlarının varlığı açma duvarlarındaki kerpiç kalıntılarından anlaşılmaktadır. Melendiz'in getirdiği sele rağmen bu kesimlerde yerleşmelerin nasıl kesintisizce süre gelmiş olduğu ise ileriki kazı kampanyalarında çözülmesi gereken bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.2. 11-12 L Açımları (Resim: 1,2 -4,5)

Höyükün doğusunda 2. tabakanın son 3 evresine ait çevre duvarının bulunduğu alanda (11-12 L açmaları) kazılar sürdürülüştür (Esin 1996; 1998). Batıya ve güneye doğru çevre duvarının taş temellerinin -4.50 m kadar derine indiği ve daha alttaki ve daha eski bir kerpiç mahalleyi tahrif etmiş olduğu anlaşılmıştır (Resim: 2, 5). Çevre duvarının daha batıda ve güneyde ne şekilde uzandığı, höyükün ortalarında 2. tabaka yerleşmelerini nasıl sınırladığı ise ileriki kampanyalarda aydınlatılmayı beklemektedir.

3.3. 7-9 N-O Açımları (Resim: 1, 2, 6, 7)

Höyükün ortalarındaki GA çakılı yolu ve doğusundaki avlusunun çevresindeki kerpiç mahallelerin 7-8 N-O açmalarındaki mekanlarının çoğunda 2a, 2b ve kısmen de 2c yapı evrelerine ait taban düzlemlerine ulaşılmıştır (Resim: 1, 2; Esin 1994 a; 1996; 1998). 9 N-O açmalarında ise yalnızca yüzey toprağı kaldırılmıştır (Resim: 1, 2). Dolguları boşaltılan mekanlar içinde en ilginç olanlarından biri 7 N-O açmalarındaki, tabanı doğudan batıya doğru -4.28 m.den -5.13 m.ye kadar büyük bir eğimle alçalan SN mekanıdır (Resim: 2, 6). Olasılıkla bu eğimli taban bir sıvı (kurban kanı) akıtmak için kullanılmıştır. Diğer ilginç bir mekan ise 8 O açmasındaki TM mekanıdır (Resim: 7). Bu mekanın içinde büyük bir ocaktan başka, taban altında bir insan gömülü, kuzeybatı köşesinde biri daire parçası biçiminde, diğeri kuzey duvarının ortasında, ona bitişik ve taban içine gömülü silindir şeklinde iki silo bulunmaktadır (Resim: 7). Bu alanda şimdije kadar bir köşesindeki ocak, içindeki öğütme taşları, kemik ve sürtme taş aletler ve silolarla bir konut/mutfagi en iyi temsil eden TM mekanı olmuştur.

Çevre duvarının bu açmaların doğusunda ne şekilde uzandığı ise ancak gelecek kazı kampanyalarında belirginleşebilecektir.

3.4. 13 S-T Açımları (Resim: 1, 2, 8, 9)

Höyükün dik, güney yamacı (13 S-T açmaları) ile çevre duvarı ve 2. tabaka yerleşmeleri arasındaki ilişkiyi aydınlatmak için güney yamaçta başlatılan kazılarda yüzey toprağı 1. tabaka olarak adlandırılmıştır (Resim: 1, 2). 2. tabaka 2a-2c yapı evreleri saptanmıştır. 2a yapı evresinde bir ocak kalıntısından başka belirgin bir mimarlık kalıntısı yoktur. 2b ve 2c yapı evrelerinde ise açmaların doğusundaki geçitte bir çöp dolgusu ve onun bitişliğinde büyük bir avlunun içinde yer almış 6 küçük mekan kısmen gün ışığına çıkarılmıştır (Resim: 2, 8, 9). Bir ocağın yakınına yerleştirilen kerpiç duvarlı dolaplarla birlikte burası bir avlu/mutfak kompleksi oluşturmaktadır (Resim: 8, 9). Bu alan, ileriki kazı kampanyalarında, eğer çevre duvarında güneydoğuya doğru bir dönüş saptanmazsa, yerleşme sınırı dışında kalmış olacaktır. Aşıklı'nın yerleşme düzeninin tam olarak anlaşılmaması açısından bu sorunun gelecek yıllarda kazı kampanyalarında yanıtlanması önem taşımaktadır.

3.5. Obsidiyen Alet Endüstrisi

Obsidiyen alet endüstrisi için yapılan analizlerde 19387 parça incelenmiştir. Bu analizlerde ağırlık, güneydeki (13 S-T açmaları) 2. tabaka alet topluluğu ile kuzeydeki (4 G-H açmaları) 3. tabaka alet topluluğu arasında bir karşılaştırmanın yapılmasına verilmiştir (Resim: 1, 2, 3, 8, 9). İncelenen obsidiyenler içinde aletler 7071 adetle % 37 oranında temsil edilmiştir. Güneyde 462 aletten % 42.6'sı kazıcı, % 41.5'i düzeltili dilgiler, % 5.4'ü mikrolitler, % 3'ü de ok uçlarıdır. Kuzeyde ise 545 aletin % 45.3'ünü düzeltili dilgiler ve % 2.9'unu mikrolitler oluşturmaktadır. İki alan karşılaştırıldığında mikrolit geleneğinin eskiden yeniye doğru süregeldiği, kazıcı ve ok uçlarının üst yapı evrelerinde da-ha çoğaldığı, diğer aletlerde ise fazla bir fark olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak önemli olan kazıcıların eskiden yeniye doğru çoğaldığının saptanmasıdır. Bu

da daha fazla hayvanın avlanması ile deri işçiliğinin arttığını gösterebilir. Bu artışın nedeni ise büyük olasılıkla eskiye kıyasla nüfusun fazlalaşmış olmasında aranmalıdır.

3.6. Arkeo-zoolojik Analizler

Hayvan kemiği analizleri daha eski yapı evrelerinde daha büyük memeli hayvanlarının (dev sığır -auerochs) avlanarak yendiğine işaret etmektedir.

3.7. Bitki Kalıntıları Analizleri

Gene daha eski evrelerde daha çok yabani bitki kalıntısı bulunurken, daha sonraki yapı evrelerinde 7-8 N-O ve 13 S-T açmalarında izlendiği gibi yenebilecek yabani ya da tarıma alınmış bitkilerin gitgide daha çok depolanarak saklanmaya başladığı söylenebilir.

3.8. Ufak Buluntular (Resim: 10)

Ufak buluntular içinde öğütme taşları, yassı balta, biley taşı, ezgi taşlarının son yapı evrelerinde çoğalması gene eski ile yeni arasındaki bu farklılaşmaya işaret etse gerektir (Resim: 10).

Gri -beyaz kireç taşından şematik bir insan figürünü, kemik tokalar ve bızlar, çeşitli boncuklar, korteksli, tablasal obsidiyen parçaları Aşıklı'nın Akademik Neolitik endüstri ve kültürünün daha iyi belirlenmesine yardımcı olmuştur (Resim: 10).

4. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Aksaray ilinin 25 km. güneydoğusunda, Melendiz kıyısındaki, çanak çömleksiz Neolitik'in şimdilik benzersiz bir örneğini teşkil eden Aşıklı'da (Bkz. ekteki Yayın Listesi; Esin 1995; 1996; 1998; Esin, Harmankaya 1997), höyükün kuzeyindeki 4 G-H açmalarında, 3. tabakanın 3a yapı evresinde çalışılan alanı gitgide tümüyle kaplayan büyük bir çöplük/atölye (SS mekanı) ile karşılaşılmıştır (Resim: 2, 3). 3b yapı evresinde bu açmaların batı duvarına bitişik olarak mekan, dar avlu ve geçitlerin bitişik düzende kuzeyden güneye sıralandığı izlenmiştir (Resim: 2, 3). 3c yapı evresinde ise bugünkü höyükün kuzeybatisında akan Melendiz Nehri'nin taşkınlarından oluşan seller bu açmalardaki mekanları su altında bırakmış, tahribile yol açmıştır (Resim: 3). Ancak kazılan açmaların doğusunda ve batısında daha eski yapı evrelerine ait mekanların varlığı açma duvarlarındaki kerpiç kalıntılarından anlaşılmaktadır. Sellere rağmen kazılan alanın doğu ve batısında varlığı açma duvarlarındaki kerpiç izlerine göre belirlenen kerpiç mahallelerin daha eski yapı evrelerindeki durumlarının nasıl olduğu ise şimdilik çözülmeli gerekli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Doğu 2. tabakanın 2a-2c yapı evrelerine ait çevre duvarının temellerinin güneydoğuya doğru çok daha derine indikleri ve hatta daha eski bir kerpiç mahalleyi tahrif ettiği belirlenmiştir (11-12 L açmaları; Resim: 1, 2, 4, 5). Çevre duvarının güneybatıya doğru yerleşmeleri nasıl çevrelediği ise henüz tam aydınlatılamamıştır.

Höyükün ortalarında 2. tabakanın 2a-2c yapı evrelerine ait bitişik içindeki kerpiç mahalleleri oluşturan mekanların (konut, mutfak, avlu, geçit, v.s.)

çoğunda taban düzlemlerine inilmiştir (7-8 N-O açmaları, Resim: 1, 2, 6, 7). Bunlar arasında 7 N-O açmalarında yer alan, tabanı doğudan batıya büyük bir eğimle alçalan, ocaklı SN mekanı ile içinde iki silo, bir büyük ocak ve tabanın içine açılmış bir çukura bırakılmış bir insan gömütü ile TM mekanı özellikle dikkati çekmektedir (Resim: 6, 7).

Bu açmaların daha doğusundaki 9 N-O açmalarında ise yalnızca yüzey toprağı kaldırılmıştır. Höyükün ortasındaki bu alanın çevre duvarı ve höyükün dik, güney yamacındaki mahallelerle ilişkisinin nasıl olduğu ise henüz bilinmemektedir.

Höyükün dik güney yamacında yapılan kazılarda yüzey toprağının oluşturduğu birinci tabakanın altında 2. tabakanın 2a-2c yapı evreleri bulunmuştur (13 S-T açmaları; Resim: 1, 2, 8, 9). 2a yapı evresine ait bir ocak dışında bir marmarık kalıntısı ele geçmemiştir. 2b'ye ait kerpiç dolapları ve bir ocağıyla belirlenen bir mutfak kompleksi büyük bir avlunun içine oturtulmuştur. Onun kuzeydoğusu bir küçük çöplük/atölye olarak kullanılmıştır (Resim: 8). 2c yapı evresine ait tabanlara şimdilik yalnızca mutfak kompleksinin güneybatisındaki TY ve tabanı yassı taşlarla döşeli TZ mekanında ulaşılmıştır (Resim: 9).

1997 yılında elde edilen bu sonuçlara ve çözülmesi gereken yukarıda belirtilen sorunlara göre 1998'deki araştırmaların:

1. Höyükün kuzeyinde 4 G-H açmalarında,
2. Höyükün doğusundaki 11-12 L açmalarının güneybatıya doğru 9-10 M ve 10 L açmalarında,
3. Höyükün ortalarında 9 O açması ve 10-13 O açmaları yönünde,
4. Höyükün dik, güney yamacındaki 13 S-T açmalarının kuzeye doğru, 13 R-O açmaları doğrultusunda sürdürülmesi yararlı olacaktır.

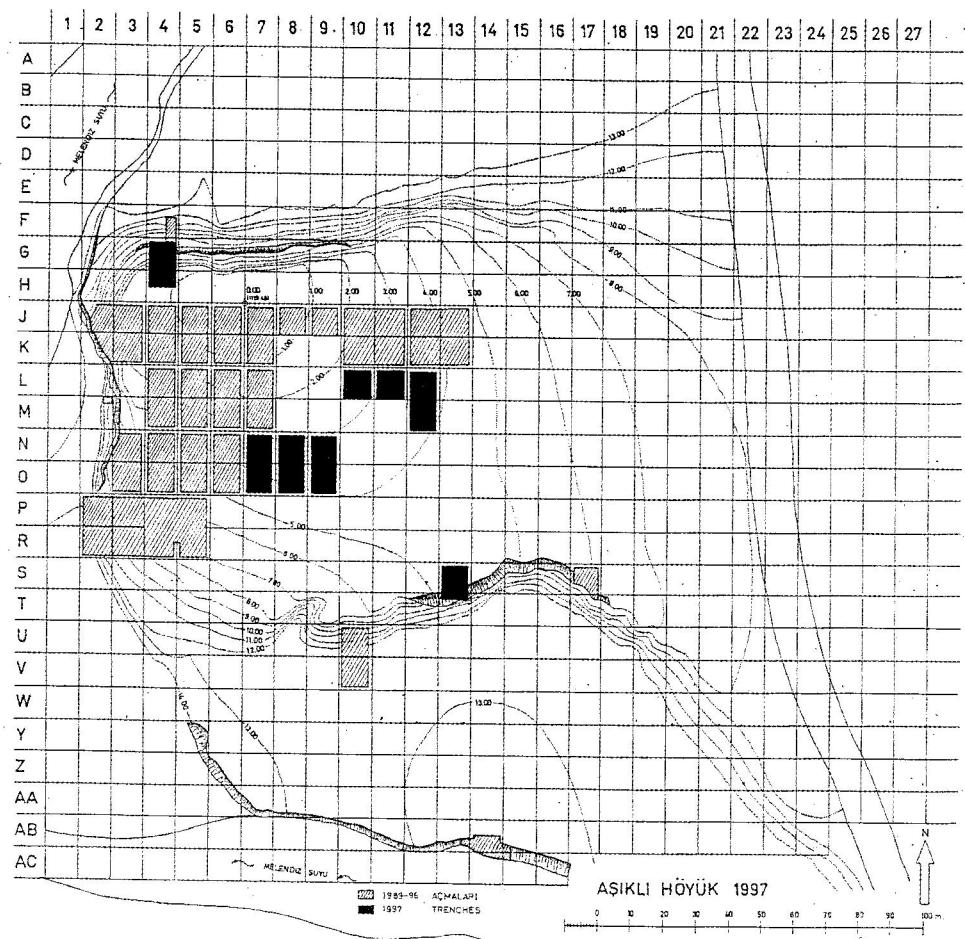
Ufak buluntuların çoğunu bu yıl da obsidiyen ve kemik aletler teşkil etmiştir (Resim: 10). Bilek taşıları, yassı taş baltalar, öögütme ve ezgi taşıları, körteksli obsidiyen tablalar, taştan çeşitli boncukların sayısı da az değildir (Resim: 10). Damarlı kireç taşından yapılmış şematik bir figürin ise bunlar arasında en ilginç buluntulardan biridir (Resim: 10).

BİBLİYOGRAFYA

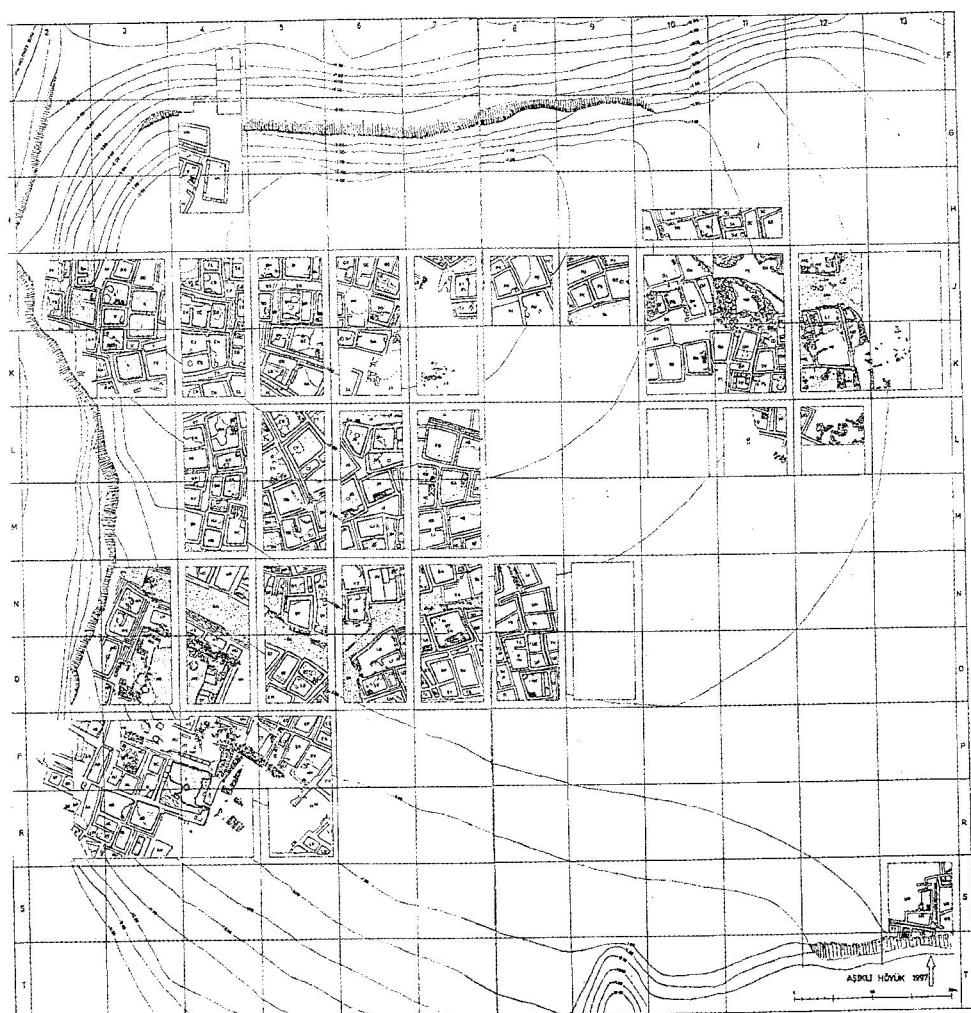
- BALKAN-ATLI, N., 1992 "Aşıklı Höyük: un Asentamiento en Anatolia Central", *Arqueología Prehistórica del Próximo Oriente U.A.B.* 1989, 1990, 1991. (eds. M.E. Aubet, M. Molist) . Barcelona, 43-49.
- BALKAN-ATLI, N., 1993 "Aşıklı Höyük (Aksaray) Yontma Taş Endüstrisinin Teknolojik ve Tipolojik Açıdan İncelenmesi", *VII. Arkeometri Sonuçları Toplantısı* (Çanakkale, 27-31 Mayıs 1991). Ankara, 213-225.
- BALKAN-ATLI, N., 1994 "The Typological Characteristics of Aşıklı Höyük Chipped Stone Industry", *Neolithic Chipped Stone Industries of the Fertile Crescent*. (H.G. Gebel & S.K. Kozłowski, eds.), *Proceedings of the First Workshop on PPN Chipped Lithic Industries*. (1993). Berlin, 209-221.
- BUITENHUIS, H., 1994 "Aşıklı Höyük: A Proto-domestication Site in Central Anatolia", *VII. International Conference of Archaeozoology*. Konstanz (Baskıda).
- BUITENHUIS, H., 1996 "Archaeozoology of the Holocene in Anatolia: a review", *Archaeometry'94*(Eds. Demirci, Özer, Summers). TÜBİTAK. Ankara, 411-421.

- BULUR, E., WIESER, A., ÖZER, A. and GÖKSU, H.Y., 1996 "Electron Spin Resonance and Thermoluminescence Studies of Tooth Enamels and Obsidians from Aşıklı Höyük, Turkey", *Archaeometry'94* (Eds. Demirci, Özer, Summers). TÜBİTAK. Ankara, 643-659.
- ERTUĞ, F., 1998 "Orta Anadolu'da Bir Etnoarkeoloji ve Etnobotanik Çalışması", *Light on Top of the Black Hill. Studies Presented to Halet Çambel (Karatepe'deki İşık. Halet Çambel'e Sunulan Yazılar)*. (eds. G. Arsebük, M.J. Mellink, W. Schirmer). Ege Yayımları. İstanbul, 325-338.
- ESİN, U., 1991 "Aşıklı Höyük (Kızılıkaya-Aksaray) Kurtarma Kazısı 1989", *Türk Arkeoloji Dergisi. XXIX*, 1-34.
- ESİN, U., 1992 "1990 Aşıklı Höyük Kazısı (Kızılıkaya Köyü-Aksaray ili), XIII. Kazı Sonuçları Toplantısı I (Çanakkale, 27-31 Mayıs 1991). T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü. Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 131-153.
- ESİN, U., 1993 a "1991 Aşıklı Höyük Kazısı (Aksaray ili, Kızılıkaya Köyü) Kurtarma Kazısı", XIV. Kazı Sonuçları Toplantısı I (Ankara, 25-29 Mayıs 1992). T. C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü. Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 131-146.
- ESİN, U., 1993 b "Copper Beads of Aşıklı", *Aspects of Art and Iconography: Anatolia and Its Neighbors. Studies in Honor of Nemet Özgürç*. Ankara, 179-183.
- ESİN, U., 1994 a "Zum Ursprung der Kastenbauweise in Anatolia", *Istanbuler Mitteilungen*. (Tübingen, 1993). 43, 123-128.
- ESİN, U., 1994 b "Akeramik Neolitik Evre'de Aşıklı Höyük", *XI. Türk Tarih Kurumu Kongresi*. Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara, 29-38.
- ESİN, U., 1994 c "1992 Aşıklı Höyük (Kızılıkaya-Aksaray) Kurtarma Kazısı", XV. Kazı Sonuçları Toplantısı I (Ankara, 24-28 Mayıs 1993). T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayın No: 1677. Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara (1993), 77-95.
- ESİN, U., 1995 a "Early Copper Metallurgy at the Pre-Pottery Site of Aşıklı", *Readings in Prehistory, Studies Presented to Halet Çambel*. Graphis Yayıncılık. İstanbul, 61-77.
- ESİN, U., 1995 b "Aşıklı Höyük ve Radyo-Aktif Karbon Ölçümleri", *İ. Metin Akyurt - Bahattin Devam Anı Kitabı, Eski Yakın Doğu Kültürü Üzerine İncelemeler* (yayl. A. Erkanal, H. Erkanal, H. Hüryilmaz, A. T. Ökse). Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 135-146.
- ESİN, U., 1996 a "Onbin Yıl Öncesinde Aşıklı: İç Anadolu'da Bir Yerleşim Modeli", *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme. Habitat II*. Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı. İstanbul, 31-42. (Ing. "Aşıklı ten thousand years ago: a habitation model from Central Anatolia. Cev. J. Matthews"). *Housing and Settlement in Anatolia. A Historical Perspective. Habitat II*. Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı. İstanbul, 31-42.
- ESİN, U., 1996 b "Die Akeramischen Siedlungen von Aşıklı Höyük im Zentralanatolien", *Abstracts of Papers Submitted at the International Symposium on Settlement and Housing in Anatolia Through the Ages* (June 5 - June 7, 1996), 10.
- ESİN, U., 1996 c "Turkish Archaeometry in Anatolian Archaeology with a Bibliographical Appendix", *Archaeometry 1994. The Proceedings of the XXIXth Symposium on Archaeometry* (Eds. by S. Demirci, A.M. Özer, G. Summers). TÜBİTAK. Ankara, 361-364.
- ESİN, U., 1997 a "The Aceramic Site of Aşıklı and its Ecology", *The Late Quaternary in the Eastern Mediterranean*. Programme and Abstracts. INQUA. British Institute at Ankara, 21.
- ESİN, U., 1997 b "Aşıklı Höyük", *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi I*. Dr. Nejat F. Eczacıbaşı Vakfı. Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları. İstanbul, 156-158.
- ESİN, U., 1998 "The Aceramic Site of Aşıklı and its Ecological Conditions Based on its Flora and Fauna Remains", *TÜBA-AR 1 (Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi / Turkish Academy of Sciences Journal of Archaeology)*. (Ankara), 95-103.
- ESİN, U., HARMANKAYA, S., 1992 "Aşıklı Höyük: Akeramik Neolitik Evrede Yeni Bir Kültür Modeli", *Arkeoloji ve Sanat* 54-55. İstanbul, 2-12.
- ESİN, U., HARMANKAYA, S., 1997 "Aşıklı'dan Son Haberler", *Haberler. Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü*. Ocak 1997. 3, 2-33.

- ESİN, U., BIÇAKÇI, E., ÖZBAŞARAN, M., BALKAN-ATLI, N., BERKER, D., YAĞMUR, İ., ATLI, K. A., 1991 "Salvage Excavations at the Pre-Pottery Site of Aşıklı Höyük in Central Anatolia", *Anatolica XVII*, 123-174.
- GÜLÇUR, S., 1994 "Aşıklı Höyük Çitlenbikleri", *IX. Arkeometri Sonuçları Toplantısı*. Ankara, 101-109.
- ÖZBAŞARAN, M., 1998 "The Heart of a House: The Hearth- Aşıklı Höyük, a Pre-pottery Neolithic Site in Central Anatolia", *Light on Top of the Black Hill. Studies Presented to Halet Çambel (Karatepe'deki Işık. Halet Çambel'e Sunulan Yazılar)*. (eds. G. Arsebük, M.J. Mellink, W. Schirmer). Ege Yayımları. İstanbul, 555-566.
- ÖZBEK, M., 1992 "Aşıklı Höyük Neolitik İnsanları", *VII. Arkeometri Sonuçları Toplantısı*. Ankara, 145-160.
- ÖZBEK, M., 1993 a "Aşıklı Höyük Neolitik Çağ İnsanları", *VII. Arkeometri Sonuçları Toplantısı*. Ankara, 201-212.
- ÖZBEK, M., 1993 b "Antropologia de les Poblacions Neolítiques de Çatal Höyük, d'Aşıklı ı de Çayönü (Turquia)", *Cota Zero*. Barcelona, 9, 31-35.
- ÖZBEK, M., 1993 c "Anadolu Eski İnsan Toplumlarında Sağlık Sorunları", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. Cilt 10, 2, 1-19.
- ÖZBEK, M., 1994 a "Aşıklı Höyük İnsanları (1990 ve 1992 Buluntuları)", *XII. Arkeometri Sonuçları Toplantısı*, 23-31.
- ÖZBEK, M., 1994 b "Anadolu'da İnsan Irklarının Tarihsel Gelişimi", *XI. Türk Tarih Kurumu Yayınları. Kongreye Sunulan Bildiriler I*. Ankara, IX, II, 45-68.
- ÖZBEK, M., 1996 "Aşıklı Neolitik Çağ İnsanlarında Ağz Sağlığı ve Beslenme", *1995 Yılı Anadolu Medeniyetleri Müzesi Konferansları*. T.C. Kültür Bakanlığı Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ni Koruma ve Yaşatma Derneği Yayın No. III-5. Ankara, 82-93.
- ÖZBEK, M., 1998 "Human Skeletal Remains From Aşıklı, A Neolithic Village Near Aksaray, Turkey", *Light on Top of the Black Hill. Studies Presented to Halet Çambel (Karatepe'deki Işık. Halet Çambel'e Sunulan Yazılar)*. (eds. G. Arsebük, M.J. Mellink, W. Schirmer). Ege Yayımları. İstanbul, 567-579.
- WOLDRING, H., 1998 "A Pollen Diagram From a River Sediment in Central Anatolia", *TÜBA-AR / Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi / Turkish Academy of Sciences Journal of Archaeology*. (Ankara), 105-111.
- van ZEIST, W., G., Jan de ROLLER, 1995 "Plant Remains from Aşıklı Höyük, A Pre-Pottery Neolithic Site in Central Anatolia", *Vegetation History and Archaeobotany* 4, 179-185.

Resim 1: Açıma durum planı

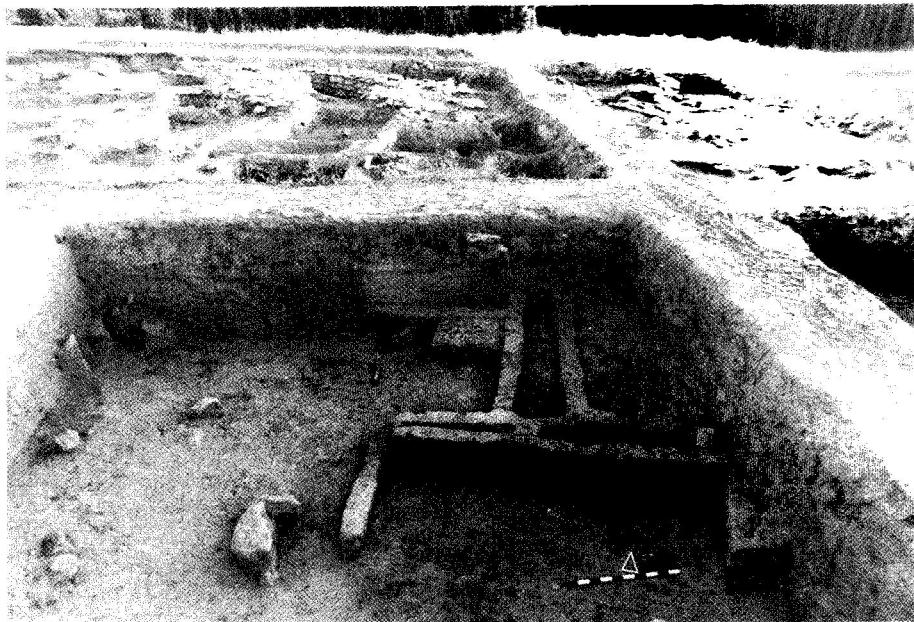
Resim 2: 1997 yılı şematik plan

Resim 3: 4 G-H basamaklı açmaları, 3. tabaka kerpiç yapıları

Resim 4: 11-12 K-L açmaları, 2. tabaka çevre duvarı ve sınırladığı yapılar

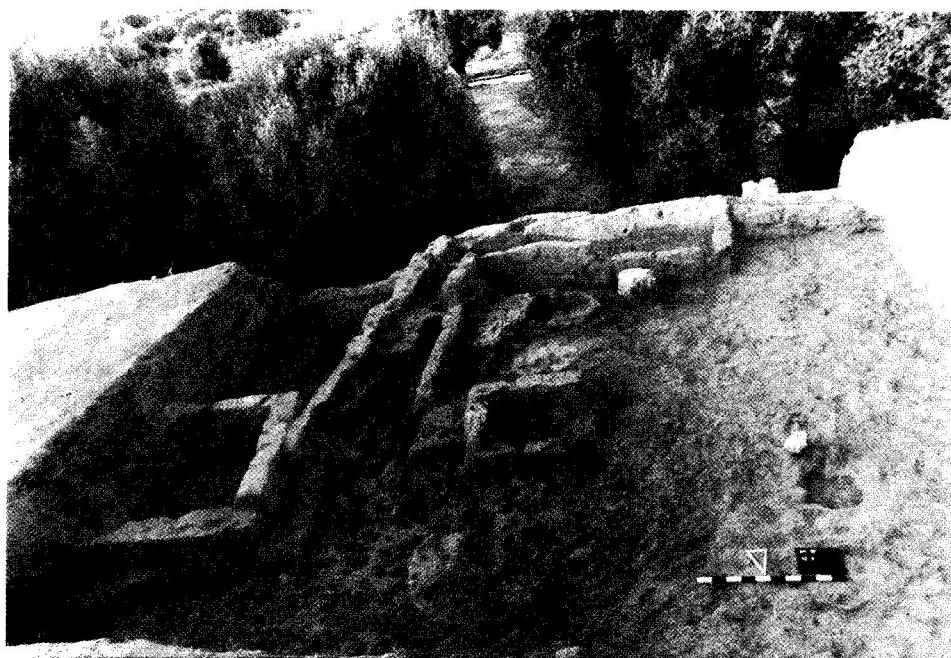
Resim 5: Ön planda 11 L açması. Çevre duvarının altında gün ışığına çıkarılan kerpiç yapılar. Arka planda 10-12 J-K açmalarında çevre duvari ve çevre duvarının içindeki yapılar. Kuzeybatıdan görünüş

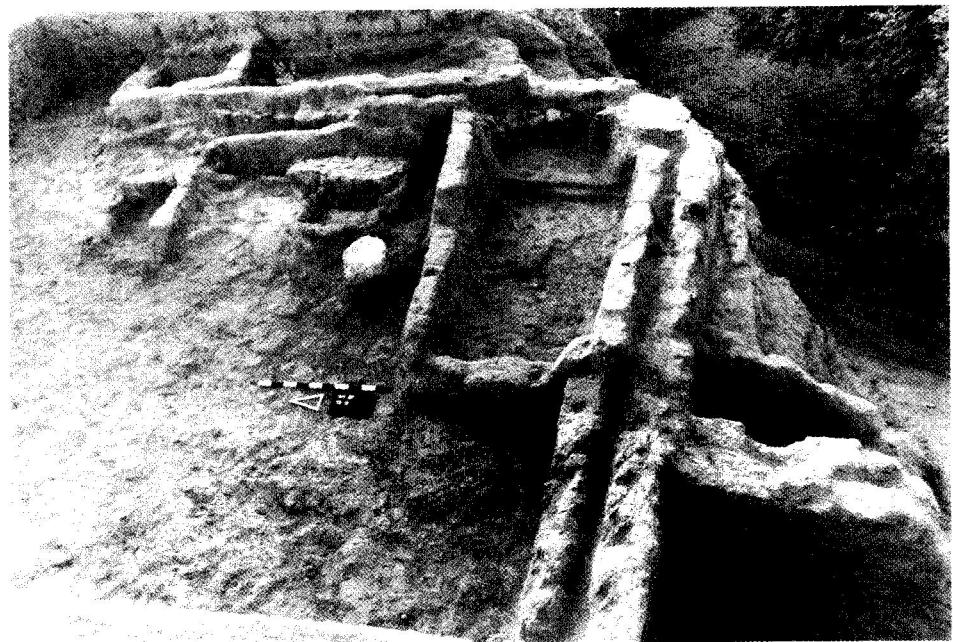
Resim 6: 7 N-O açmaları. 2. tabaka. Tabanı eğimli SM mekanı. Doğudan görünüş

Resim 7: 8 O açması. 2. tabaka. Silindir şeklindeki tabana gömülü silo ile TM mekanı

Resim 8: 13 S açması. 2. tabaka. Ön planda, içinde ocak ve kerpiç dolaplarıyla mutfak/avlu kompleksi ve diğer mekanlar

Resim 9: 13 S-T açmaları. 2. tabaka. Güneyde höyük yamacındaki mekanlar. Ön planda mutfak/avlu kompleksi ve onun güneyi ve doğusunda kerpiç yapılar. Batıdan görünüş

Resim 10: Ufak buluntular. Taştan havan eli, ezgi taşları, yassı balta, şematik figürin, boncuklar, kemik aletler ve bir kortekslı obsidiyenden tablasal bir hammadde